

ประเภทของภูมิปัญญาด้าน คนตรี วรรณกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ชื่อภูมิปัญญา คำโบราณว่าไว้ (นาเคียน คำบลจอมจันทร์)

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

คำโบราณ เป็นคำสอนด้วยธรรมที่สมัยปู่ย่า ตายาย ได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมานานแล้ว และทำให้ชีวิตครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข สงบ ร่มเย็น ไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน เหมือนดังปัจจุบันนี้

กระบวนการ

ที่นี้จักจำด้วยคลองธรรม พ่อเรียนแม่เรียนก่อนแล ผู้หญิงคนใดลูกก่อนผัว นอนลูกผัว ปฏิบัติผัวตนด้วยดีนั่งตั้นนอน ของเกี้ยวของกิน บริโภคหื้อชอบใจผัว ปฏิบัติด้วยน้ำอุ่นน้ำเย็น น้ำกินน้ำอาบปฏิบัติได้ร้างให้หมดไสดีงาม ปากกำไคบ่หื้อด่านผิดใจ บ่หื้อตุ้กใจหมองใจ บ่หื้อด่านหันร้าย ออกปากกำไคบ่หื้อด่านหันใจ แม้นว่าเกียดก็หื้อมีกำอด ดังนี้ ปูกะระผู้ใดได้เป็นเมียดีนัก บ่หื้อนตุ้กใจได้สักคาบและลักษณะบ่เรียนดี มีเมียแล้วบ่ทวงด้วยมายา บ่ทวงด้วยเหล้า บ่ทวงด้วยเงิน อันบ่เป็นพระโยชณะ บ่ทวงด้วยบาป แม้นปัดหลังด้วยกำอันเมียเตียน ก็บ่เกียด แม้นปิ่น้องลูกเมียและออกปากกำผิดว่าร้าย ก็มีกำอดปายลุน หายกำเกียดแล้ว ก้อยกล่าวสั่งสอนจึงฟัง โบราณว่าไว้เยี่ยะไร๋ นา ขวายจ่างเปื่องแสงควาย บ่มูลบั้งข้าว ไม้กคไว่แบ่งของ เหล็กงอไว่แบ่งเกี้ยว คนกคอย่างเดียว ใจเยี่ยะสั่งบ่ได้ ยามเมื่อเป็นดี หากมีเก้าปากแฝงตวยมาปาร้า จาค่าลงปันทะปงสาปีหน้า บ่เหลียวผ่อหน้ามาใจ เป็งพีเจ็บต้องเป็งน้อง เจ็บใจเหลียวหาทางใดใจตันติบเสี้ยงหนึ่งก็ดหนึ่งหมอง หนึ่งกองหนึ่งเหมื่อง หนึ่งมินไปหนึ่งร้าย เต็มว่าพริกหลวงหมื่นปันห้าร้อย บ่เต่าพริกน้อยฟายมือ เต็มว่าดีกินตั้นอนกิดจ้อม ยังอดอยู่ได้นานไปกั้นกิดจ้อม หัวอกหัวใจจักอดอยู่ไป หัวใจบีบบัง กำเข้าหุอย่าฟังดูออกปากจักพากใจเมื่อปายลุน ของกินล้าอยู่ตีคนมักของรักอยู่ตีคนเป็งใจ กำขอแบ่งกว่ากำซื้อ กำลือแบ่งกว่ากำอู้

ต่ออ้าย ๆ อ้าย ๆ ขดมาโกสี้ ๆ พ่อเฒ่าจักสอนกันว่าหลานจักดั่งไฟอย่าได้อ้าปากอย่าถากไม้มาหามืออย่าไปตือหมองวัน จะไปบ้านโตไสตัวคิง อย่าไปจิงเอาของด่าน อย่าไปอ่านหนังสือตกหาย อย่าไปเตียวก่ายคนร้าย อย่าไปค้ายคันทนา อย่ากาตำจัง อย่าไปนั่งก้างคนใดและก้างประตุ อย่าเอาปูเลยมาเป็นร้วบ้าน อย่าคบคนจี้ค้ำน อย่าอยู่บ้านมักสุข ลูกเมื่อเจ้า อย่าได้ตีบปาก อย่าได้ออกปากเสียดแจ้ง อย่าไปแก้งกันตีข้างน้ำบ่อ อย่าไปห่อข้าวหื้อด่านรักหนี อย่าไปเอาขอนผิดานมาให้ อย่าซื้อลูกไปมาอยู่เสียน อย่าเดินเมืองเสียดเปล่า อย่าคั้นกำเก้าหื้อด่านผิดกัน อย่าพันไร้ติจอบผา อย่าเยี่ยนาคีตะหลังตะหล่าย อย่าพันไม้ก่ายถมตางหลวง อย่าพันตงที่ด่านนั่งอยู่ ตั้นงปูอย่าเอาสังหลังไปอิง เหนอลานเนอ กั้นคนใดรวยหนี ก็จีไว้ที่โจนเข้าใหม่จ่างเป็นขง และหลานเฮ้ยเงินคำอยู่ตีคมฟ้า เสื้อผ้าอยู่ตีคมขวาน กวางฟานเล่นอย่าวกหน้า

ม้าจ้างดีดอย่าเล่นตามหลัง หันด้านเผาหนั่งอย่าถามเจือเขี้ยว แม่ยิงโรมเลี้ยว อย่าเอามาเป็นเมียเนอหลาน
เหย

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

1. เป็นคำสอนให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้ยึดถือปฏิบัติ
2. เป็นการอนุรักษ์คำโบราณให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

แหล่งข้อมูล

พ่ออุ้ยไซยวงค์ จันทรบุรณ์ อายุ 79 ปี

บ้านเลขที่ 1 หมู่ 2 บ้านนาเคียน ตำบลจอมจันทร์ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน